

ՆԱՐԵԿ ՍՐԿ. ԿԻՐԱԿՈՍՅԱՆ

ՀՈԳԵԳԱԼՍՏԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԼԵԶՎԱՆՈՍՈՒԹՅԱՆԸ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՈՐՈՇ ԸՆԿԱԼՈՒՄՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

ԼԵԶՎԱՆՈՍՈՒԹՅՈՒՆԸ (հին հուն․՝ γλωσσολαλία – գլոսսոլալիա, γλῶσσα – լեզու, λαλέω – խոսում եմ) մարդկությանը հայտնի է դեռևս հին ժամանակներից։ Այս երեւույթի վերաբերյալ առաջին հիշատակությունները գտնում ենք հինգուրբատական սրբազան գրվածքներում՝ վեդաներում¹։ Պլատոնը, իր «Իոն» եւ «Տիմեոս» աշխատություններում անդրադառնալով մտահափշտակության երեւույթին, նշում է, որ Դելփիք քաղաքի՝ Ապոլոնի տաճարի հանրահայտ պատգամախոսները նույնպես կիրառում էին լեզվախոսության երեւույթը։ Այս մասին հիշատակում է նաեւ Պլուտարքոսը եւ հաղորդում, որ Դելփոսի պատգամախոսները մտահափշտակության պահին անհասկանալի խոսքեր էին արտաբերում, որոնք վերծանում եւ հավատացյալներին էին հաղորդում հատուկ մեկնիչները²։ Հեթանոս հեղինակ Յելսիուսը նշում է, որ այս լեզվախոսությունը որոշակի տարածում էր գտել գնոստիկների շրջանում, իսկ Ղունկիանոս Սամոսատցին (120–198 թթ.) հաղորդում է, որ հիշյալ երեւույթը տարածված էր Յունոնա չասովածուհու՝ ասորական տարբերակի երկրպագուների մոտ³։

Լեզվախոսության վերաբերյալ յուրահատուկ մոտեցում եւ կիրառություն ունի հոգեգալստական շարժումը։ Այս ընկալումը շատ լավ կերպով ձեւակերպել է հոգեգալստական աստվածաբան Գորդոն Լինսեյնը. «Օտար լեզուներով խոսելը մեծ ապրում է, որը կարող է հարստացնել հավատացյալներին ողջ կյանքի ընթացքում»⁴։

Իսկ ի՞նչ է նշանակում հարստացնել։ Ըստ հոգեգալստականների՝ մարդն իր եւ իր շրջապատի անձանց ցանկությունների խոր ազդեցության տակ է։ Հայտնի է, որ վնասված մտքով եւ կամքով մարդը չի կարող

¹ Տե՛ս Glossalaria, in: “Encyclopedia of Religion”, vol. 5, New York, 1987, էջ 563:

² Տե՛ս R. C. SCHWAB, Let The Bible Speak... About Tongues, Michigan, 1983, էջ 4:

³ Տե՛ս անդ, էջ 5:

⁴ Տե՛ս G. LINDSAY, All About The Gifts of the Spirit, Dallas, Texas, 1962, էջ 17:

ճիշտ աղոթել, որովհետեւ չգիտի, թե ի՞նչ է իրեն հարկավոր: Եւ այդ ժամանակ ինքը՝ Սուրբ Հոգին, սկսում է Ամենաբարձյալի գահի առաջ աղոթել հավատացյալի համար⁵: Այսպիսով՝ հոգեգալստականները լեզվախոսությունը դիտարկում են որպէս այդ աղոթքը: Սակայն հոգեգալստականների պարագայում մեծավ մասամբ այս լեզվախոսություն-աղոթքն անհասկանալի է եւ անընկալելի: Այս իրողությունն ակնհայտ է դարձնում լեզվախոսության վերաբերյալ հոգեգալստականների մոտեցման անհեթեթությունը: Եթե «լեզուներով խոսելը» Աստծու պարգեւ է, այդ դեպքում ինչի՞ համար է Արարիչը շնորհում այն այդօրինակ արտասովոր տեսքով. «Տեսությունը նրա համար է մտածված, որպեսզի ինչ-որ կերպ արդարացի հոգեգալստականների մոտ լեզուների իսկական պարգեւի բացակայությունը: Սուրբ Գրքում չկա ոչ մի հաստատում «տեսության» համար, որը բոլորովին էլ չի անհանգստացնում հոգեգալստականներին: Պարզվում է, որ լեզվախոսը ունակ է խոսել եւ հրեշտակային լեզուներով: Որոշ մեկնություններում հրեշտակային լեզուն նույնացում է «հոգեւոր լեզու» հասկացության հետ: «Մարդկանց եւ հրեշտակներ»-ի լեզուներ ասելով՝ Պողոս առաքյալը նկատի ունի երկու տեսակ լեզուներ. առաջին՝ պերճ եւ զորավոր մարդկային լեզուն, որը Պողոս առաքյալը մարդկային լեզու է անվանում, երկրորդ՝ «ուրիշ» կամ հոգեւոր լեզուները, որոնք նա հրեշտակային լեզու է անվանում»⁶:

Հունարենում *γλῶσσα* բառը նշանակում է լեզու, որպէս մարմնի մաս, ինչպէս Մարկ. է. 33 համարում, ուր Հիսուս բժշկեց խուլ-համրին՝ բռնելով նրա լեզվից (*γλῶσσα-ից*), եւ նույն բառն է օգտագործված Ա. Հովհ. Գ. 18 համարում՝ խոսքի, խոսակցության իմաստով: Այս երկու իմաստներով էլ նոր Կտակարանում օգտագործվում է *γλῶσσα-ն*, եւ միայն բովանդակությունն է թելադրում, նրա նշանակությունը⁷: Մարկ. Ժ. 17-18 համարների հրամանը՝ ուղղված առաքյալներին, բառացիորեն կատարվեց Վերնատանը եւ «Գործք»-ի պատմություններում: Բայց այստեղից ամենեւին չի հետեւում, որ այդ գործընթացն ունի շարունակական բնույթ, այսինքն՝ չի նշանակում, որ Պողոսի հաջորդները կամ մեր ժամանակի հավատացյալները պիտի թունավոր օձեր բռնեն, համարում նշված «նոր լեզուներով» խոսեն եւ այլն: Այդտեղ օգտագործված է «*γλωσσαισλάεουσιν καίνος*» ձեւը,

⁵ *См.* И. Е. ФИМОВ, Современное харизматическое движение, Москва, 1995, էջ 120:

⁶ Հ. ԹՈՎՄԱՆ, Նոր Կտակարանի կիրառման մեկնություն, Երեւան, 2000, էջ 737:

⁷ *См.* LAMPE, A Patristic Greek Lexicon, Oxford, 1982, էջ 316:

ուր «καίνο»-ը թարգմանվում է «նոր» բառով, չնայած հունարենը νέος - նոր բառն էլ ունի: Այն նշանակում է «նոր» ժամանակային կտրվածքում, օրինակ՝ գրաբարը հին հայերենն է, իսկ նոր (νέος) հայերենը՝ աշխարհաբարը: Իսկ καίνο-ը այդ համարում նշանակում է «նոր» լեզուներ, բայց այնպիսի լեզուներ, որոնցով պիտի քարոզվեր Ավետարանն աշխարհի բոլոր ծայրերում⁸:

Հետեւաբար Մարկոսի այդ հատվածում «նոր լեզուները» չի նշանակում անիմաստ հնչյունների արտաբերում, որոնք ներկայացվելու են որպես Աստծու նշան, այլ՝ Ավետարանը քարոզելու միջոց, առավել եւս մեր ժամանակներում, երբ ոգեպաշտության (սպիրիտուալիզմ) եւ հեթանոսության վերընձյուղումը տարբեր դիմակների տակ հեշտությամբ կարելի է ներկայացնել այդ նշաններով: Մարկ. ԺԶ. 17-18 համարների մարգարեական իրականացումը տեղի ունեցավ Գործք Բ. 4-13 համարներում, հետեւաբար այնտեղ էլ լեզվախոսությունը (գլոսսոլալիան) գոյություն ունեցող մարդկային լեզուներով խոսելու երեւույթն էր, որն ընդարձակեց Եկեղեցին նոր անդամներով:

Աստվածաշունչը հաղորդում է լեզվախոսության մասին՝ նկարագրելով Կոռնելիոս հարյուրապետի մկրտությունը. «Եւ մինչդեռ խօսէր Պետրոս զբանս զայս, հանգեաւ Հոգին Սուրբ ի վերայ ամենեցուն որ լսէին զբանն: Զարմացան որք ի թլփատութենէ անտի հաւատացեալք եկեալ էին ընդ Պետրոսի, զի եւ ի հեթանոսս պարգեւք Հոգւոյն Սրբոյ զեղուին: Քանզի լսէին ի նոցանէ խօսել լեզուս եւ մեծացուցանել զԱստուած» (Գործք Ժ. 45-46): Նոր Կտակարանում լեզուների պարգեւի մասին նկարագրություններ կան նաեւ Մարկ. ԺԶ. 17, Գործք ԺԲ. 6, Ա. Կորնթ. ԺԲ. 10 եւ այլն:

Սուրբ Գրքի հունական բնագիրը թույլ է տալիս մեզ հաստատելու լեզվախոսության՝ պատմական լեզուներ լինելը՝ նկարագրված «Գործք Առաքելոց»-ի Ժ. եւ ԺԲ. գլուխներում: ԺԲ. գլխում չկա որոշակի վկայություն լեզվախոսության բնույթի մասին, բայց օգտագործված է նույն արտահայտությունը, ինչը կա Ժ. գլխում, այն է՝ «ελάουν γλώσσας»: Սակայն ԺԲ. գլխում խոսքը որոշակիորեն հենց օտար լեզուների շնորհի մասին է: Այսպիսով՝ Պողոս առաքյալի ձեռնադրություններից հետո հոգին ընդունողները խոսեցին պատմական որոշ լեզուներով, հետեւաբար, լեզուների պարգեւը Պողոս առաքյալի մոտ նույնպես ճիշտ այդպիսի մի երեւույթ

⁸ Անդ, էջ 904:

է եղել: Այլապես նա ինչպէս կկարողանար ձեռնադրությամբ ստացած շնորհի միջոցով տալ այն, ինչ ինքը չուներ. «Եւ գնել ի վերայ նոցա Պաւղոսի զձեռն՝ եկն Հոգին Սուրբ ի վերայ նոցա, խօսէին լեզուս եւ մարգարէանային» (Գործք ԺԹ. 6):

Կորնթացիներին ուղղված Ա. նամակի մեջ Ս. Պողոսը գրում է. «Գոհանամ զԱստուծոյ վասն ամենեցուն ձեր առաւել լեզուաւ խօսիմ» (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 18): Իհարկե, այստեղ նկատի ունի օտար լեզուներով խոսելու պարգեւը, ինչից կարող ենք եզրակացնել, որ Պողոս առաքյալի եւ կորնթացիների մոտ եղած լեզվախոսությունը նույն երեւույթն է: Այսինքն՝ խոսք օտար լեզուներով:

Կորնթացիներին առաքված ուղերձն ուղղակի ցույց չի տալիս լեզվախոսների՝ օտար լեզուներով արտահայտվելը: Միեւնույն ժամանակ ուղերձում օտար լեզուներով լեզվախոսության դեմ ոչինչ չի ասվում, ընդհակառակը, շատ հատվածներ լավագույն կերպով մատնանշում են այդ լեզուների անհասկանալիությունը: Օրինակ՝ Պողոս առաքյալը գրում է. «Զի այնչափ ազգք ձայնից են յաշխարհի, եւ ոչինչ է անձայն: Իսկ արդ՝ եթէ ոչ գիտիցեմ զգօրութիւն ձայնի, լինիցիմ այնմ որ խօսիցին ընդ իս՝ խռժ, եւ նա որ խօսիցին ընդ իս՝ դուժ» (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 10-11): Հունական բնագրում օտար բառի փոխարեն գրված է «βάρβαρος», ինչը հույների եւ Աստվածաշնչի «Եօթանասնից» թարգմանիչների համար նշանակում է ընդհանրապես ցանկացած մեկը, ով խոսում է օտար լեզվով, երբ որ լսողներն իրեն չեն հասկանում:

Իր ուղերձում Պողոս առաքյալը, նկարագրելով լեզուների շնորհը, խոսքի տարբեր դարձվածքներ է օգտագործում: Երբ գրում է Եկեղեցում եղած պարգևի մասին, օգտագործում է «ἀλλινγλωσσέα, γλώσσαι» արտահայտությունները: Իսկ երբ այդ պարգևին անդրադառնում է, մի որոշակի պահի համար, ավելի շուտ մի հոգու համար, ասում է «λαλέτιγλώσσι»: Բերված արտահայտությունները, որոնք նկարագրում են լեզուների շնորհը, իրենց մեջ չեն պարունակում լեզվախոսության բացատրություն. հեղինակը չի հաստատում որ առաքյալներն սկսել են խոսել հենց օտար լեզուներով, այլ ուղղակի սկսել են խոսել «այլ լեզուներով»:

«Օտար լեզուներ», «տարբեր լեզուներ» եզրերը տարածվել են Առաքելական Եկեղեցում եւ նշանակել մեկ երեւույթ՝ օտար լեզուների պարգեւ: Խոսքը վերաբերում է եւ «Գործք»-ի, եւ «Նամակ»-ի մեջ հանդիպող ականարկներին: Եթե համեմատելու լինենք, ապա կտեսնենք, որ թե՛

«Գործք»-ը եւ թե՛ «Պողոս առաքյալի՝ Կորնթացիներին ուղղված «Ա. նամակ»-ը նկարագրում են միեւնույն երեւույթը: Դրանց մեջ տարբերությունը միայն այն է, որ Պողոս առաքյալը եւ Ս. Դուկասը չեն գրել միեւնույն ժամանակ եւ տարբեր նպատակներ են հետապնդել: Համեմատելով գործածված եզրույթները, որոնցով Պողոս առաքյալը եւ Դուկաս ավետարանիչը նկարագրում են լեզուների պարգելը՝ մենք կարող ենք եզրակացնել մի բան, այն է՝ «Գործք»-ում օգտագործված «ἀλλινετερεςγλώσσες» եւ «Նամակ»-ի «ἀλλινγλώσσα» արտահայտությունները խոսում են լեզվախոսություն միանմանության մասին:

Պողոս առաքյալը, տեսնելով Կորնթոսի եկեղեցում տեղ գտած շեղումները, կամենում է իրեն վստահված համայնքին հոգեւոր կյանքի ճիշտ ուղու վրա դնել: Ցավոք, նշենք, որ մերօրյա հոգեգալստականները, առաքյալի խոսքերից խրատվելու փոխարեն, վկայակոչում են այս առումով նրա արտահայտած մտահոգությունները: «Առաքյալը չէր թերագնահատում լեզուների շնորհը, եթե անգամ այն «հրեշտակային» լիներ, բայց հասկանալի լինելու համար պահանջում էր, որ այն անպայման թարգմանվի: Պողոս առաքյալը գիտեր, որ այդ ճանապարհով «կեղծ» լեզվախոսությունն էլ կարող էր սողոսկել եկեղեցուց ներս: Ուստի առաքյալը ցույց է տալիս մեկ ուրիշ, ավելի լավ ճանապարհ՝ սիրո ճանապարհը»⁹:

Հոգեգալստականներն իրենց աղոթական հավաքների ժամանակ անընդհատ խոսում են «լեզուներով»՝ առանց բացատրելու ասվածը: Պողոս առաքյալը որոշակիորեն հրահանգում է. «Ապա եթէ չիցէ ոք որ թարգմանիցէ, լուռ լիցի յեկեղեցուջն, ընդ միտս իւր եւ ընդ Աստուծոյ խօսեսցի» (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 28): «Ապա եթէ գայցէ եկեղեցին ամենայն ի մի վայր, եւ ամենեքին ի լեզուս խօսիցին, եւ մտանիցեն անդր տգէտք կամ անհաւատք, ո՞չ ասիցեն եթէ զի մոլիքդ» (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 23):

Սուրբ Գրքում կարդում ենք. «Ապա ուրեմն լեզուք նշանակի վասն են, ոչ հաւատացելոց, այլ՝ անհաւատից» (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 22): Պողոսը մեջբերում է Հին Կտակարանից (Բ. Օր. ԻԸ. 49 եւ Եսայի ԻԸ. 11-12) եւ որպէս Հին Կտակարանի մեկնիչ՝ հիշեցնում, որ Եսային խոսեց իր ազգի լեզվով, նրան չլսեցին, բայց կգան ուրիշներ, որոնք այլ լեզվով կխոսեն, որը նրանք այլեւս չեն հասկանա (խոսքն ասորեստանցիների մասին էր) (Ա. Կորնթ. ԺԴ. 14):

⁹ Տե՛ս Ս. ՄԱՅԻՆՅԱՆ, Ժամանակակից աղանդները Հայաստանում, Ս. էջմիածին, 1999, էջ 281:

Այդ ժամանակ ինչպե՞ս հասկանալ այն բառերը, որ «լեզվախոսն ինքն իրեն է հրահանգում»։ Հ. Թովմասն այսպես է մեկնաբանում հոգով աղոթելիս մտքի անպտուղ լինելը. «Լեզու խոսող կամ լեզվով աղոթող մարդը չի հասկանում, թե ինքն ինչ է ասում։ Նրա միտքն անպտուղ է, այսինքն՝ միտքն ի գործ չի դրվում. այն «անջատված է»¹⁰։ Այսպիսով՝ ինքնիրեն, առանց թարգմանության լեզուների պարզեւր եկեղեցու համար անընդունելի է։

Առաջին հարցն այս է. ի՞նչ լեզվով էին խոսում առաքյալները։ Բնական է որ կա երկու հնարավոր պատասխան. մարդկային, հասկանալի լեզուներով, որոնք իրենք չգիտեին եւ չէին սովորել եւ ոչ մարդկային, անհասկանալի լեզուներով։ Ընդ որում, գոյություն չունեն ազգեր կամ ժողովուրդներ, որոնք այդ լեզուների կրողն են։ Հետեւաբար Վերնատանը լեզուների պարզեւր մարդկային լեզուներով խոսելու շնորհն էր, որ Սուրբ Հոգին տալիս էր իր կամքի համաձայն։

Պողոս առաքյալը մեծ ուշադրություն է դարձնում հատկապես այն հանգամանքին, որ չնայած շնորհները բազում են եւ միմյանցից տարբեր, այնուամենայնիվ, նրանց միջեւ գոյություն ունի միություն, քանի որ բոլորն էլ բխում են մեկ Ակունքից՝ Սուրբ Հոգուց։ Դրանք շնորհվում են յուրաքանչյուրին՝ ըստ իր ընդունակության։ Սակայն շատ հաճախ բնությունից կարողություններով օժտված մարդը չի արժանանում հոգեւոր շնորհին, որովհետեւ տվյալ դեպքում Սուրբ Հոգին գործում է այնպես, ինչպես որ հարմար է իրեն՝ համաձայն իր էության հետեւյալ հատկությունների՝ ամենագիտություն, ողորմածություն եւ արդարադատություն¹¹։

Սուրբգրային պատմությունները ցույց են տալիս, որ միշտ հնարավոր է եղել կեղծել ճշմարտությունը. Մովսեսի հրաշքները փարավոնի առաջ կրկնեցին եգիպտական կախարհները (Ելք է.-Ը.), լուսո հրեշտակի պես կարող է երեւան գալ նաեւ սատանան (Բ. Կորնթ. ԺԱ. 14)։ Պատահական չէ Մաղաքիա արք. Օրմանյանի հետեւյալ դիտողությունը, թե «Լեզուներով խօսելու շնորհքը ոմանք ալ հիմնովին աղաւաղելով՝ կուզեն աննշանակ եւ անիմաստ ձայներ հանելու վերածել, լեզուին եկած ձայնը դուրս տալ, մոլեգնածի պէս ձայներ հանել, եւ լեզուով խօսել նիւթապէս եւ ոչ թէ լեզու մը խօսիլ»¹²։

¹⁰ Տէս Հ. Թովմաս, Նոր Կտակարանի կիրառման մեկնություն, էջ 742։

¹¹ Տէս «Толковая Библия», т. 3, Санкт Петербург, 1913, էջ 94։

¹² Մ. ԱՐՔ. ՕՐՄԱՆՅԱՆ, Համապատում, Անթիլիաս, 1938, էջ 717։

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена феномену глоссолалии, который является фундаментальным для пятидесятников. Здесь представлены их понимания о даре языков, проявления в древнем мире, позиции православных святых отцов по глоссолалии и феномен глоссолалии в Новом Завете.

Лучшим способом борьбы с любой сектой остается информирование людей, чем мы их оберегаем от таких ловушек. Возвращаясь к армянским пятидесятникам, мы верим, что однажды они поймут эту как воду простую истину — глоссолалия является для молитвы, но не с выражением «чужих» и непонятных слов, а через наш написанный месроповскими буквами армянский язык.

SUMMARY

The article is devoted to the glossolalia phenomenon, which is fundamental for Pentecostals, and presents their understandings about the gift of speaking different languages, its manifestations in the ancient world, the standpoints of Orthodox Church Fathers on glossolalia and the glossolalia phenomenon in the New Testament.

The best way to fight with any sect is to keep people aware, which will help them to escape similar snares. Getting back to the Armenian Pentecostals, we want to believe that one day they will understand this simple truth: – glossolalia serves for prayer, but it should not be expressed with “unknown” and incomprehensible words, but with our own Armenian language written in Mesropian letters.

